

Dr hab. Piotr Szychowski
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna: instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego
w Poznaniu
pszychowski@amuz.edu.pl

RECENZJA W POSTĘPOWANIU DOKTORSKIM
PANI MGR NENGYI CHEN

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, pismo z dnia 14 lipca 2023 roku, w związku z uchwałą nr 71/2022 z dnia 30 maja 2022 Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku oraz na podstawie art. 190 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.), w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wyznaczające mnie recenzentem w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr Nengyi Chen.

Postępowanie doktorskie w ramach niestacjonarnych studiów doktoranckich zostało wszczęte w dniu 1 września 2020 roku na podstawie wniosku o wyznaczenie promotora, na mocy art. 179 ust. 7 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Do zlecenia zostało dołączone dzieło artystyczne utrwalone na nośniku elektronicznym oraz opis dzieła – praca pisemna – w języku polskim i angielskim.

Ocena dzieła artystycznego

Praca doktorska pani mgr Nengyi Chen pod tytułem *Problematyka kształtowania artykulacji dźwięku na współczesnym fortepianie na przykładzie: Fantazji chromatycznej i fugi J.S. Bacha BWV 903, Fantazji KV 475 i Sonaty KV 457 W.A. Mozarta oraz wybranych Etiud C. Debussy'ego* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym oraz opisu tegoż dzieła w formie pracy pisemnej pod tym samym tytułem.

Należy podkreślić, że konstrukcja programu w oparciu o dzieła obejmujące trzy okresy historii muzyki nie jest zadaniem łatwym. Stwarza przed wykonawcą oczywiste problemy związane z koniecznością zróżnicowania stylistycznego poszczególnych utworów, a mając na uwadze temat dysertacji, zobowiązuje również do szerszego spojrzenia na ewolucję w podejściu twórców do problematyki artykulacji dźwięku. Sformułowanie takiego obszaru badań pracy doktorskiej stało się rezultatem rozszerzania perspektywy zainteresowań muzycznych mgr Chen, które z początku zorientowane głównie na pianistycę, stopniowo poszerzały swoje spektrum w kierunku gry na klawesynie i organach. Pomocne w tym względzie okazały się również kursy interpretacji muzyki dawnej oraz kontakt z autorytetami w tej dziedzinie, o czym Doktorantka informuje we wstępie pracy pisemnej.

Można założyć, że takie skoncentrowanie zainteresowań wokół muzyki dawnej wpłynęło pozytywnie na postrzeganie muzyki J. S. Bacha. Spośród zaprezentowanych utworów *Fantazja chromatyczna i fuga BWV 903* prezentuje się w opinii recenzenta najkorzystniej. Pianistka imponuje swobodą i pomysłowością w kreowaniu zróżnicowanego pod względem fakturalnym i wyrazowym dzieła, a w szczególności bardzo dobrze operuje czasem muzycznym, który obok artykulacji jest w tym przypadku głównym czynnikiem determinującym rodzaj dźwięku. Jedyne zastrzeżenia recenzenta co do jakości dźwięku dotyczą zbyt twardego forte w kulminacyjnych fragmentach.

Nieco mniej swobodnie Doktorantka czuje się w repertuarze mozartowskim. Zarówno *Fantazja KV 475* jak i *Sonata KV 457* są dziełami o dużym ładunku emocjonalnym, podobnie jak pozostałe dzieła Kompozytora w tonacjach molowych. Pianistka będąc zaangażowana w kreowanie nastroju poszczególnych utworów, w pełni koncentrując się na ukazywaniu emocjonalnej strony kompozycji, zatracza niekiedy charakterystyczną finezję i odpowiednią lekkość dźwięku, nadając mu miejscami *beethovenowski* charakter. W opinii recenzenta wskazane byłoby właściwe ustawienie balansu brzmienia między partiami prawej i lewej ręki (nawet w jednolitych fragmentach *unisono* na początku obu kompozycji). Ten sam problem

pojawia się w początkowych taktach drugiej części *Sonaty* oraz analogicznych fragmentach, w których lewa ręka co do zasady zbyt głośno realizuje *bas Albertiego*. Jeśli chodzi o przyjęte przez Doktorantkę rozwiązania artykulacyjne to właściwym w opinii recenzenta byłoby granie drugiej nuty pod łukiem jeszcze krócej i lżej (np. łuki w drugim takcie *Fantazji KV 475*). Wykonywanie dwóch nut znajdujących się pod łukiem z jednakową siłą i artykulacją stoi w sprzeczności z powszechnie uznawaną w muzyce klasycznej zasadą realizacji łukowania jako jednej z form akcentowania pierwszego dźwięku.

W *Etiudach* Debussy'ego Doktorantka skutecznie stara się stawiać czoła zawilościom fakturalnym. Nie sposób jednak nie zauważyć pewnych trudności technicznych, wyrażających się w braku lekkości, co szczególnie widoczne jest we fragmentach o zagęszczonej fakturze. Myślę, że z korzyścią, zwłaszcza w kontekście tematu dysertacji, byłoby zwrócenie się w stronę jeszcze większej separacji planów brzmieniowych oraz pewnego ryzyka agogicznego, nawet kosztem ewentualnych niedociągnięć, które przecież w przypadku nagrania studyjnego z łatwością można by zniwelować.

Należy jednak podkreślić, że opanowanie oraz rejestracja sześciu *Etiud* Debussy'ego jako jednego z elementów konstrukcji programu przewodu doktorskiego jest zadaniem trudnym i wielce ryzykownym, a dobre ich wykonanie dowodzi wysokich kompetencji pianistycznych Doktorantki.

Grę mgr Chen we wszystkich utworach cechuje nienaganna technika pianistyczna, co do zasady właściwy wybór rozwiązań artykulacyjnych, co przy dużej dojrzałości artystycznej, pozwala jej na swobodną prezentację założeń rozprawy doktorskiej oraz własnych wizji artystycznych.

Ocena pracy pisemnej - opisu dzieła artystycznego

Praca pisemna, będąca opisem dzieła artystycznego, składa się ze wstępu, rozdziałów merytorycznych, podsumowania i bibliografii. Doktorantka we wstępie słusznie wskazuje na subsydiarność pracy pisemnej wobec nagrania:

Opis dzieła artystycznego, z racji swojej funkcji, pełni w procedurze przewodu doktorskiego rolę pomocniczą. Stwarza szansę wyjaśnienia słuchaczowi decyzji interpretacyjnych wykonawcy. Z pewnością nie będzie on wyczerpujący, podobnie jak zarejestrowane na nośniku elektronicznym wykonanie omawianych kompozycji jest tylko

jednym z wielu etapów moich poszukiwań muzycznej prawdy. Mam jednak nadzieję, że okaże się kolejnym głosem w dyskusji nad artykulacją, elementem muzycznym określonym w tekście nutowym w sposób niejednoznaczny, wymagający rozszyfrowania stylistycznego kodu kompozytora. (...) Świadomość własnych ograniczeń w dziedzinie praktyki wykonawczej na starych instrumentach skierowała moje badania w stronę współczesnego fortepianu, na którym nagrane zostało dzieło artystyczne.

Następnie kontynuuje określanie głównych założeń pracy:

Założeniem konstrukcji dzieła artystycznego było podkreślenie roli artykulacji w kształtowaniu ekspresji dzieła. Bez względu na to, czy wytyczne w tym zakresie zostały sformułowane przez kompozytora, czy też, ze względu na panujący zwyczaj, twórca pozostawił rozwiązanie tego problemu wykonawcy, interpretator stoi zawsze przed koniecznością wyboru sposobu wydobycia dźwięku z instrumentu. Trzeba więc zgodzić się z tezą, że odpowiedzialność za finalny, artystyczny efekt podejmowanych decyzji spoczywa w każdym przypadku na wykonawcy. Wydawać mogłoby się, że autorskie wskazówki powinny rozwiązać wszelkie dylematy. Sytuacja jest jednak bardziej skomplikowana. Na podstawie zawartych w tekście nutowym sugestii słownych lub oznaczeń graficznych nie jesteśmy w stanie dokładnie określić parametrów sugerowanej przez kompozytora artykulacji. Jak wspomniałam, w każdej sytuacji wymaga ona zinterpretowania. Zarówno w zakresie głośności brzmienia, jak i jego potencjału energetycznego oraz długości wybrzmiewania.

Rozdział pierwszy pracy, poświęcony zagadnieniu artykulacji, dostarcza wielu interesujących informacji, które Doktorantka dostarcza dzięki bogatemu wyborowi materiałów źródłowych. Wykorzystując metodę porównawczą w kolejnych rozdziałach Autorka dokonuje analizy stylistycznej wybranych struktur dźwiękowych, przy czym uwzględnia nie tylko konstrukcję poszczególnych dzieł, ale również budowę instrumentu.

Doktorantka w pracy posługuje się piękną polszczyzną, w bardzo wysokim stopniu opanowała umiejętność formułowania myśli w języku polskim oraz stylistykę. Mając na uwadze fakt, że język polski nie jest jej językiem ojczystym, zasługuje to na szczególne podkreślenie. Z recenzenckiego obowiązku nadmienię, że nie ustrzegła się jednak pewnych bardzo drobnych niedociągnięć edytorskich (np. powtórzenia poszczególnych akapitów w rozdziale dotyczącym artykulacji – wersja angielska). Powyższe zastrzeżenie jednak nie wpływa na wysoką wartość merytoryczną pracy.

Konkluzja

Niniejszym stwierdzam, że praca doktorska pani mgr Nengyi Chen stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Doktorantka wykazała się odpowiednim warszatem pianistycznym, a w części opisowej niezbędnymi umiejętnościami formułowania tez i wniosków oraz znajomością poruszanej problematyki.

Przedstawiona przez nią praca doktorska pod tytułem *Problematyka kształtowania artykulacji dźwięku na współczesnym fortepianie na przykładzie: Fantazji chromatycznej i fugi J.S. Bacha BWV 903, Fantazji KV 475 i Sonaty KV 457 W.A. Mozarta oraz wybranych Etiud C. Debussy'ego* spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022, poz. 574 z późn. zm.).

Pracę doktorską pani mgr Nengyi Chen przyjmuję.

Piotr Sydnowski

Poznań, 9 września 2023 r.